לה: במה מדליקין פרק שני שבת

אלא לענין אבילה. קשה דמשום שיעורא פורמא דהוי כהרף עין לא הוי ליה למיפסק כר' יוסי וליכא למימר דכהרף עין דר' יוסי אינו מיד אחר בין השמשות דר' יהודה ומתאחר הרבה אחריו מ"כ (ב) הא דאמר רב יהודה כו' בין השמשות דר' יהודה לרבי יוסי כהנים טובלים בו מאי איריא בין השמשות אחר בין השמשות דר' יהודה נמי כהנים טובלים לר' יוסי וי"ל דאינו מתאחר כל כך שיהא שיעור טבילה בינתיים מ"מ ספק היה להם אם היה מתחיל מיד אחר דר' יהודה או מתאחר הרבה ולהכי אינטריך למיפסק דלא אכלי כהנים תרומה עד דודאי שליש בין השמשות דלרבי יוסי:

הקשה ה"ר פורת דבסמ"ג גופיה הוה מצי למינקט הלכה כר' יהודה בע"ש וכר' יוסי במוצאי שבת וכן לענין תרומה הוה מצי למימר הלכה כר' יהודה לענין טבילה וכר' יוסי לענין אכילה ונראה לר"י דאינה ליה לאסמויינן רבותא דאפי' בשבת דחמיר מיקל ר' יוסי ואפי' לעשות מלאכה בבין השמשות דר' יהודה ואפי' בתרומה דקיל משבת או בתרומה דרבנן מחמיר ר' יוסי דלא אכלי כהנים עד שליש בין השמשות דיליה:

רבי יהודה הנשיא אומר שלישית לחלוין בו'. פירש"י ורבינו תם להדליק את הנר וכן משמע דלא פליג אתרתי קמייתא ועוד דאמר בסמוך שניה להדליק את הנר כמאן דלא כר' נתן ולא כר' יהודה הנשיא ולימא לימיר נמי דאף לחלון תפילין קאמר ומדליק נמי בשלישית מדקאמר אלא ג' להדליק את הנר כמאן כר' נתן משמע דלא כר' יהודה הנשיא וקשה דבסמ"ם ד' מימות (סנהדרין דף סח. ושם) גבי שחלה ר"ג ואותו היום ע"ש היה ונכנס הורקנוס בנו לחלון תפילין גער בו אביו וילא בנזיפה מ"ל היאך מניחין איסור בקילה ועוסקין באיסור שבות אלמא הדלקת נר קודם לחלילת תפילין וי"ל דשאני התם דמשום חוליו איחרו מלהדליק את הנר לפי שהיו טרודין בו עד שהיה סמוך לחשכה ולכך אמר יעסוק באיסור בקילה קודם ואדרבה משם יש ראיה דחלילת תפילין קודמת מדדלה הורקנוס לחלון תפילין קודם הדלקה ומסתמא היה יודע שכך הוא רגילין לעשות:

שש תקיעות. כמו שפיסק בקונטרס שהיו תוקעין תקיעה תרועה תקיעה אע"ג דקלת משמע לקמן דשלש ראשונות תקיעות הן דקתני התחיל לתקוע תקיעה שניה לאו דווקא נקט תקיעה וכן מוכיח בפרק החליל (סוכה דף נג: ושם) דתנן אין פוחתין מכ"ח תקיעות במקדש ואין מוסיפין על מ"ח תקיעות ומשיב באותן מ"ח שלש להבטיל את העם ממלאכה ואמר בגמרא מתניתין דלא כר' יהודה דתניא רבי יהודה אומר הפוחת אל יפחות משבע והמוסיף אל יוסיף על ט"ז ומפרש במאי פליגי ר' יהודה סבר תקיעה תרועה תקיעה אחת היא ואם ג' להבטיל את העם ממלאכה כולן תקיעות למה היה ר' יהודה מחשיבם כאחת:

והתניא שופר מטלטלין בו'. תימה לר"י הא ע"כ הא דשרי לטלטל שופר היינו לצורך גופו או לצורך מקומו דממחה לגל אפי' ר' שלא יגנב כפרק כל הכלים (לקמן דף קכד:) דהיינו טלטול שלא לצורך ואומר ר"י דמשמע ליה דאסר בברייתא דלעיל אפי' לצורך גופו ומקומו מדקתני לפי שאין מטלטלין ולא קתני לפי שאין מלטלין ודאי דהיינו לצורך גופו ומקומו אמאי אין מטלטלין וי"ל דחלוגרות מוקלה יותר משופר כמו שאפרש בסמוך ומיהו מתוך פירוש הקונטרס משמע דשופר הוי מלאכתו להיתר: הא

אלא לאכילת תרומה דלא אכלי כהנים תרומה עד דשלים בין השמשות דר' יוסי א"ר יהודה אמר שמואל [א]כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה תנ"ה כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה א"ר יוסי (ג) לא כוכבים גדולים הנראין ביום ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה [ב]אלא בינונים א"ר יוסי בר' זבידא [ג]העושה מלאכה בשני בין השמשות חייב חטאת ממה נפשך א"ל רבא לשמעיה [ד]אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן אדשימשא אריש דיקלי אתלו שרגא ביום המעונן מאי במתא חזי תרנגולא בדברא עורבי אי נמי אדאני: ת"ר שש תקיעות תוקעין ערב שבת ראשונה להבטיל את העם ממלאכה שבשדות שניה להבטיל עיר וחצרות שלישית להדליק את הנר דברי ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר שלישית לחלון תפילין [ה]ושוהה כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת אמר רשב"ג מה נעשה להם לבבליים שתוקעין ומריעין ושובתין מתוך מריעין תוקעין ומריעין הוו להו חמשה אלא שתוקעין וחוזרין ותוקעין ומריעין ושובתין מתוך מריעין מנהג אבותיהן בידיהן מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה שניה להדליק את הנר כמאן לא כר' נתן ולא כר' יהודה הנשיא אלא שלישית להדליק את הנר כמאן כרבי נתן תנא דבי רבי ישמעאל [ו]שש תקיעות תוקעין ע"ש התחיל לתקוע תקיעה ראשונה נמנעו העומדים בשדה מלעדור ומלחרוש ומלעשות כל מלאכה שבשדות ואין הקרובין רשאין ליכנס עד שיבואו רחוקין ויכנסו כולם כאחד ועדיין חצויות פתוחות ותרסין מונחין התחיל לתקוע תקיעה שניה נסתלקו התרסין ונגעלו החצויות ועדיין חמין מונחין על גבי כירה וקדירות מונחות על גבי כירה התחיל לתקוע תקיעה שלישית סילק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק ושוהה כדי צליית דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת א"ר יוסי (ר) חנינא שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות מדליק שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו אמר לו [ז]אם כן נתת דבריך לשיעורין אלא מקום צנוע יש לי לחזן הכנסת בראש גגו ששם מניח שופרו לפי שאין מטלטלין לא את השופר ולא את החצוצרות והתניא שופר מיטלטל וחצוצרות אינם מיטלטלין אמר רב [ח](יוסי) לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור א"ל אביי וביחיד למאי חזי הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק

אלא לאכילה. וכולה מילתא דר' יוחנן למומרא דלא תימא כי אלים בין השמשות דר' יהודה ליליא הוא ומיכול וממילא נמי לענין מוצאי שבת לא אמרינן כר' יהודה דימא דר' יוסי ליליא הוא ושרי: **בשני בין השמשות.** ערב שבת ומוצאי שבת בהעלם אחד אין כאן עוד אפשר תנוי אלא מטמא: **ממה נפשך.** אי ליליא הוא חייב על ערב שבת ושל מוצאי שבת אינו כלום ואי יממא הוא חייב על מוצאי שבת ואין של ערב שבת כלום. וכגון דבעד ליה כל בין השמשות דליכא לספוקי להאי בתחילתו ולהאי בסופו: **בשיעורא דרבנן.** בין השמשות: **אתלו.** הדליקו את הנר מבעוד יום: **חזו תרנגולין.** היושבים על הקורות מבעוד יום וכן העורבים בשדה: **אדאני.** עשב הקרוי מלווי"ל ועליו שלו מוטין לצד החמה שחרית כפופין למזרח ובחלי היום זקופין ולערב כפופים מאד למערב: **שש תקיעות.** אף התרועות בכלל שלהן תקיעה תרועה תקיעה: **להבטיל ממלאכה שבשדות.** ויהא להן שהות לילכם לעיר: **להבטיל העיר.** ממלאכה: **והחצויות.** ממקח וממכר: **לחזן תפילין.** והלקח נר ברבינעת: **להדביק פת בתנור.** ועדיין יש שהות כדי שיקרמו פניה שהיו ממהרים התקיעות כדי להוסיף מחול על הקדש: **ותוקע ומריע ותוקע.** הרי שש: **ושובת.** חל שבת עליו: **מלעדור.** מלחפור: **וילכנסו כולם לאחד.** שלא יתחדו הנכנסים בחחרונה לומר שעסקו במלאכתן אחר ששמעו קול השופר שאין הכל מכירין מי קרובים ומי רחוקים: **פריסין.** הן דלתות ד[ה]חצויות ומסלקין אותן ומניחין ע"ג יתדות ומוכרין עליהן תבלין ושאר דברים ועורב מחזירין אותן לפתחים: **חמין.** מים חמין למזוג בהן יין לשתות: **סילק המסלק.** קדרות העשויות להסתלק למאכל הלילה: **והטמין המטמין.** את הרחויות למחרת: **חזן הכנסת.** שמש הציבור: **לחוליך שופרו לביתו.** שהיה גר מיוחד בנובה העיר ומתעייפה לתקוע שם ומשם מוליכו לביתו. אלמא אכתי לא נקיט קדושת שבת עלייהו: **לשיעורין.** פעמים שביתו קרוב פעמים שביתו רחוק: **כראש גגו.** שתקע שם: **שאין מטלטלין.** אפילו כרשות היחיד: **והפניא שופר מיטלטל.** לפי שכפוף ראשו וראוי לשאוב בו מים ולשתות התינוק: **חלוגרות.** פשוטה ואינה ראויה אלא לתקוע והוי דבר שמלאכתו לאיסור ואסור משום מוקצה: לתינוק

עין משפט נר מצוה

קלד א ב מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה ד ופ"ז מהל' תרומות הל' כ טוש"ע א"ח סי' רלה סעיף ה:

קלה ג מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה ד:

קלו ד טוש"ע א"ח סי' רפ' רפא סעיף ג:

קלז ה מיי' פ"ה מהל' שבת ל טוש"ע א"ח סימן רט:

רב נסים גאון

במאי קמיפלגי ה) בפלוגתא דר' אליעזר והורקנוס בנו. תמצא פירוש דבריהם במסכת סנהדרין בסוף פרק ד' מיתות (דף פח). תניא בשחלה ר' אליעזר ובנו חכמי ישראל אצלו והוא יושב בקינוף שלו והן יושבין בטריקלין שלו. ואותו היום ערב שבת היה ונכנס הורקנוס בנו לחלון תפילין, נער בו אביו ויצא בנזיפה. אמר להן חכיריו של אבא בסרומה שדעתו של אבא נטרפה. אמר לו דעתך ודעת אמך נטרפה היאך בניהן איסור סקילה ועוסקים באיסור שבת. סבר ר' אליעזר הדלקת הנר שהוא איסור סקילה קודמת תפילין שהיא איסור שבות וצריך להקדים הדלקת הנר ואחר כן יחלוץ. והורקנוס בנו סבר חליצת תפילין קודמת להדלקת הנר. ותמצא בפרק במה מדליקין דבני מערבא מעשה בר' אליעזר שהיה נוסס בערב שבת עם חשיכה ונכנס הורקנוס בנו לחלון תפילין. ואמר לו בני הנחת מצות הנר שהיא שבת וחייבין עליה כרת ובאת לחלוץ תפילין שהן רשות ואינן אלא מצוה.

ה) נראה דחסר כאן נדעת האחון ונרוך לגיין על הכריתא דשלישית להדליק את הנר דר"י הנשיא אומר שלישית לחלון תפילין וכ"ה בפלוגתא דר"א והורקנוס בנו וסי' ובי' תוס' ד"ה ר"י.

מסורת הש"ס

ה) [ע"ל בכרכי]. ב) [מגילה יח: ניסין יד. ב"ב כט. סוכה ט. נב.]. ג) [ע"ל ייפה]. ד) [תלויתן ע' ביצה יל: רש"י ד"ה תרסין].

הגהות הב"ח

(א) גב' אמר רבי יוסי בר אבין לא כיכנים: (ב) תוס' ד"ה אלא וכו' דא"כ הא דאמר:

גליון הש"ם

גבורא ישיחה ברי צלית דג. עי' בר"ן נפיקין בהל' תוכה דף י ע"ב:

לעזי רש"י

מלוא"א. חלבית (צמח בר).

רבינו חננאל

אוכלין בתרומה עד השלים בי"ה"ש דר' יוסי. אמר רב יהודה אמר שמואל כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה. תניא נמי דבי ר' יוסי אומר כוכב אחד יום שנים בי"ה"ש שלשה לילה. ולא כוכבים גדולים הנראים ביום. ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה. אלא בינונים. ירושלמי בתחילת ברכות כמה כוכבים יצאו ויהיה לילה. ר' פינחס בשם ר' אבא בר אבא כוכב א' ודאי יום. שנים בספק. ג' לילה. ואסיקנא הדא דתימר באילין דלית אורחיהון למיחמי ביממא, ברם באילין דאורחיהון למיחמי ביממא לא משערינן בהו. א"ר יוסי בר אבין ובלחור דתיחמון תלתא כוכבים בר מן[ה] חד כוכבתא. אמר להו רבא לבני מתוא דאתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן איקימנא שמשא בריש דיקלא אתלו, פירוש אדליקו שרגא, ביום המעונן במתא חזי תרנגולא אינתי עיילי בקינייהו, ברברא חזו עורבי אינתי עיילי בקינייהו, א"נ אדוני פי' ירקות השדה הן ירדענין העלין שלהן בבוקר מתפשטין ומכבין השמשות מתכווצין ונראין כסתומין. העושה מלאכה בשני בין השמשות בע"ש ובשבת חייב חטאת, ממה נפשך אי בי"ה"ש יום הוא הנה נתחייב במלאכה שעשה בשבת, אם לילה הוא נתחייב במלאכה שעשה בע"ש. ת"ר ו' תקיעות תוקעין בע"ש. תקיעה אחת להבטיל המלאכה שבשדות. שניה להבטיל מלאכה שבעיר ושבחצויות, שלישית להדליק נר דברי ר' נתן, ר' יהודה הנשיא אומר שלישית לחלון את התפילין בו'. תנא דבי שמואל ר' תקיעות תוקעין ע"ש. התחילו לתקוע ראשונה נמנעו הכל מלחרוש ומלעדור ומלזרוע, ואין הקרובים נכנסין עד שיגיעו רחוקים, הגיעו רחוקים נכנסו הכל ועדיין חצויות פתוחות ותרסין מונחים. תקע שניה נסתלקו התרסין הנעלו החצויות ועדיין דיתבין ודקדירות מונחין ע"ג הכירה. תקע שלישית סילק המסלק והטמין המטמין והדליק המדליק ושוהה כדי לצלות

דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת וכו'. ואסיקנא מיקום צנוע יש בראש גגו ששם מניח את השופר. שאין מטלטלין לא את השופר ולא את חצוצרות.

ה) לפנינו הגי' אם בירושלמי מן הלא מוכיח וכ"כ בתוס' הרא"ש בחי' ובי' בהגהות מיי' פ"ה מהל' שבת עוד גי' אחרת בירושלמי. ו) וכן בספר דברי יוסף מביא ג"כ נוסחא זו נאם ש"ם כ"ל.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com